

Apskats. Procesi Polijas kokrūpniecībā

Avots: Latvijas Meža īpašnieku un apsaimniekotāju konfederācija

Nozarē samazinās rentabilitāte

Polijas kokrūpniecības nozare pēdējā laikā saskaras ar ievērojamu rentabilitātes kritumu. 2023. gada trešajā ceturksnī nozarē tika reģistrēts negatīvs neto peļņas rādītājs. Samazinājās arī koksnes izstrādājumu, celulozes un papīra, kā arī koksnes paneļu ražotāju rentabilitāte.

Polijas bankas PKO ziņojumā ir teikts, ka kokrūpniecība pašlaik saskaras ar vislielāko rentabilitātes kritumu - 2023. gada 3. ceturksnī kokzāģētavu nozarē bija vērojams negatīvs tīrās peļņas rādītājs. Koksnes izstrādājumu ražotāju grupas pārdošanas rentabilitāte samazinājās līdz sen nepieredzētam 3% līmenim. Būtisku rentabilitātes kritumu uzrādīja arī celulozes ražotāji. Tāda situācija bija arī papīra (pārdošanas rentabilitātes rādītājs 2023. gada 3. ceturksnī bija 2,6%) un koksnes plātņu (2023. gada 3. ceturksnī bija 1,7%) sektoros. Tas bija saistīts ar augstu enerģijas patēriņu ražošanā.

Kokrūpniecības peļņas normas

Bankas ziņojuma autori uzskata, ka Polijas uzņēmumu (īpaši kokrūpniecības un papīra ražošanas nozarē), peļņas normas var būt "zem spiediena" arī nākamajos ceturkšņos. Tāda situācija varētu būt līdz 2024. gada 2. ceturksnim. Bankas eksperti uzskata, ka to noteiks turpmākais gatavās produkcijas cenu kritums šajās nozarēs. Redzamas ierobežotās iespējas samazināt izmaksas. Tas notiek gan minimālās algas palielinājuma (no 2024. gada 1. janvāra), gan joprojām augsto enerģijas cenu dēļ. Ziņojumā uzsvērts, ka "izteikti uz eksportu orientētajiem" mēbeļu, celulozes un papīra ražotājiem nav labvēlīga arī zlota kursa nostiprināšanās attiecībā pret euro.

Ir arī labākas prognozes: Bankas ziņojumā teikts, ka Polijas mēbeļu un papīra rūpniecībā jau vērojamas uzlabošanās pazīmes. Par tām liecina

2023.gada pēdējos mēnešos augošie vadošie ekonomiskie rādītāji, kas pārsniedz vidējās vērtības rūpnieciskajā apstrādē kopumā.

Negatīvo tendenču maiņu veicinās 2024. gadā sagaidāmais privātā patēriņa pieaugums iekšzemes tirgū. Mazākā mērogā to veicinās arī situācija Polijas galveno eksporta partneru tirgos. Kopumā jāatzīst, ka noskaņojums poļu kokrūpniecībā joprojām ir negatīvs. To lielā mērā nosaka ierobežotā aktivitāte būvniecības nozarē un zemāks pieprasījums pēc kokrūpniecības ražojumiem (arī mēbelēm). Eksperti uzskata, ka atgriešanās izaugsmes virzienā Polijas kokrūpniecībā notiks ne ātrāk kā 2024. gada otrajā pusē.

Iespējama situācijas uzlabošanās

Citi faktori, kas var uzlabot situāciju nozarē, ir šādi: pieprasījums pēc galdniecības izstrādājumiem saistībā ar namu siltināšanas projektiem (renovāciju) un pieaugošā popularitāte izmantot koku būvniecībā. Pārstrādātājiem izdevīga ir arī ilgtermiņa tendence aizstāt produktus ar augstu oglekļa dioksīda emisijas ietekmi ar dabiskas izcelsmes produktiem. Tā ir laba iespēja izaugsmei arī kartona iepakojuma ražotājiem.

Pieprasījums pēc mēbelēm un citiem koka izstrādājumiem lielā mērā ir atkarīgs no situācijas mājokļu tirgū – to pašlaik atbalsta Polijas “ 2% drošā kredīta ” programma. Iespējamā šīs programmas darbības termiņa izbeigšanās apvienojumā ar nelielo jauno dzīvokļu būvniecības uzsākšanas skaitu 2022. un 2023. gadā, tomēr, var negatīvi ietekmēt iekšzemes pieprasījumu pēc mēbelēm un mājas aprīkojuma koka elementiem 2024.-2025. gada perspektīvā.

Rentablo uzņēmumu īpatsvars

Polijas papīra izstrādājumu ražotāju rentabilitāte ir palielinājusies (pārdošanas rentabilitātes rādītājs 2023. gada 3. ceturksnī bija 10.7%). Arī mēbeļu nozares vidējā rentabilitāte ir uzlabojusies (5.9% 2023. gada 3. ceturksnī).

Satraucoša, tomēr, ir rentablo uzņēmumu īpatsvara samazināšanās kopumā. Kokrūpniecībā 2023. gada 3. ceturksnī katrs trešais uzņēmums

bija t.s. "sarkanajā" zonā - tik liels nerentabls vienību īpatsvars šajā nozarē bija reģistrēts pirms vairāk nekā 10 gadiem (neskaitot C19 pandēmijas 2020. gada 1. ceturksni). Mēbeļu ražošanas nozarē šis rādītājs 2023. gada 3. ceturksnī samazinājās līdz 74,1 % (-4,7 % gadā). Tas nozīmē, ka katrs ceturtais mēbeļu ražotājs Polijā 2023. gada 3. ceturksnī reģistrēja neto zaudējumus.

Bankas eksperti norāda, ka salīdzinājumā ar vidējās rentabilitātes pieaugumu nozarē var redzēt, cik atšķirīga ir atsevišķu uzņēmumu situācija nelabvēlīgā tirgus vidē. Sliktākā situācijā ir uzņēmumi, kas ir mazāk efektīvi vai ļoti pakļauti, piemēram, tikai Vācijas tirgum. Tas pašlaik saskaras ar ievērojamu ekonomiskās aktivitātes samazināšanos, tādejādi atstājot negatīvu iespaidu arī uz daudziem partneriem Polijā.

Koksne mežrūpniecībai Polijā

FAO (Pārtikas un lauksaimniecības organizācija - Food and Agriculture Organization) dati liecina, ka Polija ir piektā koksnes ražotāja (apaļkoksnes pieejamībā mežrūpniecībai) Eiropas Savienībā pēc Vācijas, Zviedrijas, Somijas un Francijas. Koksnes ieguve Polijā pieaug jau vairākus gadus desmitus. Tā ir tendence lielākajā daļā Eiropas valstu, kas ir vadošās koksnes ražotājas (arī Latvijā).

Saskaņā ar FAO datiem 2022. gadā Polijā tika izstrādāti 45,1 miljons kubikmetru apaļkoksnes t. i., par 4,6 % vairāk nekā 2021. gadā. Lielākā daļa Polijā iegūtās koksnes apmierina vietējo pārstrādātāju vajadzības. FAO dati liecina, ka apaļkoksnes eksports no Polijas 2022. gadā sasniedza 3,8 miljonus kubikmetru (-7,8 % gadā), kas veidoja 7,9 % no valsts koksnes piedāvājuma (t. i., mežizstrāde plus imports).

Koksnes eksports

Eksperti uzsver, ka eksporta un piedāvājuma attiecība kopš 2018. gada ir sistemātiski samazinājusies. Iepriekšējos gados iekšzemes piedāvājums Polijā ievērojami palielinājās, bet eksports pieauga vēl vairāk. Jāatzīmē, ka 2017. gadā vējgāžu rezultātā tika sasniegts ļoti liels eksportētās koksnes apjoms.

Polija apaļkoksnes eksportētāja .

Eurostat dati liecina, ka koksnes eksports no Polijas laika posmā no 2023. gada janvāra līdz augustam sasniedza 2,7 miljonus kubikmetru. Tas bija ievērojami mazāks nekā tajā pašā laikā gadu iepriekš (3,7 miljoni kubikmetru). 2022. gadā eksports sasniedza 5 miljonus kubikmetru apaļkoksnes. Eksporta ģeogrāfiskajā struktūrā dominē Vācija - tās īpatsvars ir gandrīz 40 %. Kopumā 24 procenti no Polijas eksportētās koksnes nonāca Čehijā un Slovākijā, bet 16 procenti - Ķīnā (salīdzinājumā ar 45 procentiem 2020. gadā). Jāpiezīmē, ka no 2021. gada koksnes eksports no Polijas uz Ķīnu samazinās.

Kokapstrādes nozares sektoru rādītāji Polijā

Polijas kokapstrādes nozares sektori - mēbeļu, koksnes izstrādājumu un papīra - 2022. gadā veidoja 11,8 % no valsts rūpnieciskās apstrādes bruto pievienotās vērtības. Šo kokrūpniecības nozares sektoru nozīme Polijas rūpniecībā ilgtermiņā nostiprinās. To liecina šī rādītāja vērtības pieaugums pēdējos gados (9,2 % no apstrādes rūpniecības bruto pievienotās vērtības 2010. gadā, 11,3 % - 2015. gadā).

Polija ir lielākā mēbeļu eksportētāja Eiropas Savienībā. Poļu kokrūpnieki ir arī otrie lielākie koka izstrādājumu eksportētāji Eiropas Savienībā. Šajā segmentā pirmajā vietā ierindojas Vācijā. Pieaug arī Polijas nozīme ES papīra rūpniecības produktu eksportā - 6. vieta 2023. gada 1.-3. ceturksnī , īpaši papīra (kartona) iepakojuma ražošanā - 3. vieta.

Polija kā mežrūpniecības valsts ieņem ļoti nozīmīgu vietu Eiropā, tai ir arī būtiska nozīme Eiropas meža politikas veidošanā, savas tautsaimniecības interešu aizstāvībā un, protams, starptautisko mežsaimniecības jautājumu risināšanā. Pagājušajā gadā Polija pārtrauca sadarbību ar FSC sertifikācijas sistēmu valsts mežos, tāpēc arī mums Latvijā ir svarīgi redzēt ka attīstās tālākā situācija šajā jomā Polijā. Kā zināms no 2024.gada arī AS Latvijas valsts meži apturēja FSC sertifikāciju savās meža platībās. Lēmums bija saistīts ar to, ka FSC nav izstrādājusi Nacionālo Meža apsaimniekošanas standartu Latvijai. FSC sertifikācija atbilstoši esošajiem standartiem Latvijā tiek apturēta līdz brīdim, kad nacionālais standarts tiks izstrādāts.